

Semblança de Salvador Llobet

Joan REBAGLIATO i FONT

En aquell panorama sòrdid que oferia en no pocs aspectes la Facultat de Lletres de Barcelona el 1946, la Geografia potser oferia el més desolat després de la cultura catalana que, simplement, no existia. Però devia ésser més culpa del catedràtic que de la matèria, perquè les poques vegades que ens l'explicava el suplent ja semblava una altra cosa. Aquest mateix professor ja ens havia donat alguna classe d'Història de l'Art, on ens feia fixar en la sustentació dels edificis i d'on els venia la llum. En Geografia, Salvador Llobet, qui com ja heu endevinat, em refereixo, en passar llista, sorprenia els alumnes de cognoms catalans —que pronunciava correctament—, assabentant-los (i molts ho ignoraven) del significat que tenien o que coincidien amb algun topònim català, encara que l'ortografia era incorrecta. Les classes tenien el mateix to: interrelacions constants, parèntesis amens, a fi que notéssim amb la primera impressió, que observéssim bé els fenòmens, en deduïssim les causes, i els cerquéssim aplicacions possibles.

Com que no vaig anar a la Secció de Geografia i Història, no he assistit per dissort meva a cap curs professat per ell. Però cap a 1954, i guiat per Vilà i Valentí, el vaig retrobar a l'Institut J.S. Elcano del Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Només puc respondre del Llobet geògraf d'aquells anys cinquanta i seixanta; i, doncs, m'hi cenyiré ací. Quan vaig arribar-hi, l'Institut Elcano es componia: d'un director teòric, el catedràtic Solé i Sabarís; un cap de fet, el col·laborador científic Llobet; i uns becaris: Vilà i Valentí, Montserrat Rubió (que ja no hi vaig trobar, car el seu marit, el també malaguanyat geòleg Fontbotè, acabava d'obtenir càtedra a Granada), Edmund Gimeno i Maria de Bolòs. I poc després de mi, hi va entrar Enric Lluch.

El *senyor* Llobet (li dèiem així, diferenciant-lo del *doctor* Solé) ens feia reunir al local del carrer de les Egipcíaques, just darrera d'aquest Institut d'Estudis Catalans, cada dissabte de 8 a 10 (o 12) del matí (també hi anàvem una tarda o més entre setmana i li solíem trobar sempre). Ens exposava els treballs que duia entre mans, els objectius i les hipòtesis de treball i les dificultats pràctiques, per verificar-les, i com se n'anava sortint. Ens volia formar com a futurs col·laboradors científics en Geografia, i això comportava col·laborar amb ell mentre realitzàvem petits treballs que haurien hagut de culminar en un doctorat, per seguir

formar com a futurs col·laboradors científics en Geografia, i això comportava col·laborar amb ell mentre realitzàvem petits treballs que haurien hagut de culminar en un doctorat, per seguir després les seves petjades d'investigador. Col·laborar-hi volia dir aprendre d'ell a redactar instàncies, aprofitar informacions indirectes i fins involuntàries, caminar pel camp i interrogar pagesos, o publicar un treball insinuant-hi una realitat amagada, sense trencar el secret estadístic espanyol. La meitat de les vegades no exposava ell: hi ficava cullerada. Era quan exposaven *en Vilà*, que avançava la tesi alhora que desenvolupava, sistematitzant-les, idees de Llobet, encaminava possibles aprenents cap a ell i li portava les relacions públiques; o algun dels quatre becaris aprenents; o el doctor Solé i Sabarís, que frenava magistralment els entusiasmes del senyor Llobet per les darreres troballes en geografia física (com les terrasses fluvials o el periglacial); o *monsieur* Deffontaines, segon mestre visible de Llobet, expositor brillant i suggerent, però sense el rigor del deixeble. A més hi havia convidats circumstancials, catalans o forasters; el més assidu i profitós per a nosaltres, Oriol de Bolòs. Val a dir que en Vilà se'ns en va anar, catedràtic brillant, a Múrcia, el 1958, i no va tornar fins el 1965, si fa no fa quan retornava Pau Vila de Veneçuela (a partir d'aleshores, cada any, venia per Sant Jordi i se n'hi anava per la Mercè). Ens va emocionar i esperonar aquest retorn de Vila, que esdevingué concurrent assidu dels dissabtes (i no només quan exposava ell!). L'acompanyà el *senyor* Iglésies, que fins que no hi entrà *mestre* Vila (com li deia ell) no volgué posar els peus en aquella institució franquista. Els anys 1958-1965, doncs, són els que ens va marcar Llobet quasi exclusivament. Cap a 1967 va ingressar a la Universitat amb totes les de la llei com a agregat (vaig tenir la gosadia amistosa de dir-li que potser s'equivocava deixant el CSIC a un segon terme, però ara penso que no). Les reunions sabatines van decaure i degueren desaparèixer els primers anys setanta.

De Llobet com a geògraf n'han anat sortint coses i ja en decidiran els entesos. Només voldria destacar tres punts. Que en el llarg període 1939-1956 (fins que en Vilà no es va doctorar) fou l'únic geògraf complet dels Països Catalans (que n'era fill i que hi vivia). Cert que també ho era pels seus coneixements Solé i Sabarís (com vaig poder comprovar quan la Setmana Santa de 1965 em va portar amb el seu sis-cents per tot l'Alt Berguedà), però la seva escrupolositat personal i científica l'impel·lia a estimular i ajudar a conrear aquest camp més aviat erm, renunciant als drets que ell pogués al·legar-hi. Que Llobet partia d'un coneixement pregon de la Catalunya Vella tant del paisatge humanitzat com del natural (quan Solé explicà els arguments de W. Panzer per demostrar que mai un pre-Congost pirinenc no havia estat capturat per un pre-Ter que nasqués a les Guillerics, feia molts anys que Llobet declarava impossible la hipòtesi de M. Chevalier, perquè «a les terrasses del Congost no hi havia ni un còdol procedent de les de l'alt Ter»). I que la seva tesi *El medio y la vida en el Montseny* (1947), primera d'Espanya que seguia l'escola francesa de geografia «regional», el llibre similar sobre Andorra, o les publicacions dirigides per ell a l'Editorial Alpina, mostren que amb la geografia humana li passava una mica allò que conten de Kant amb la «raó pràctica»: Ja li agradava, ja, però la «raó pura» l'absorbia el temps. A Llobet li absorbia la geografia física, quan aquest camp, treballat per un Solé i Sabarís, era l'únic ben cobert als Països Catalans.

Com a home, si el seu catalanisme podia semblar de vegades un punt incoherent, la seva catalanitat era massissa i sense esclatxes. Era un home tant raçat que a la gent forastera els apareixia com un català arquetípic, i aleshores no calia dissimular gaire: Això sol podia comportar-li conseqüències desagradables. I és que tenia accentuats les qualitats i els defectes nacionals. Era sobri fins a no beure vi, i senzill fins a sentir-se incòmode en les reunions socials. Potser per això mateix se sentia més ferit quan era tractat sense tacte (així, quan un

polític exiliat, que ell saludava efusivament, li etzibà que seguia amb interès els seus treballs científics pel règim franquista). Amic cordial i sense embuts, es lliurava i exigia lliurement, fent sentir l'escalf humà. Fidel incondicional a Solé i Sabarís, li feu costat en tots els terrenys, inclòs el de maldar per salvar de la barbàrie feixista la part de la cultura catalana que s'havia salvat de l'altra barbàrie durant la guerra civil. És trist que molts demòcrates de casa nostra no hagin comprès que tant en un bàndol com a l'altre per a aquest salvament cal haver-se guanyat la confiança dels bàrbars, i sort que algú amb prou visió ho intenti. Aquest paper va voler jugar Llobet com a geògraf a la Diputació de Barcelona. Tampoc no vacil·là la seva amistat amb Deffontaines quan li digueren que era un col·laboracionista amb el Govern de Vichy. Llobet era una mica com Josep Pla, que llegia amb avidesa, i volia aparèixer com a rural i murri. Es vantava d'expressar-se sense diplomàcia, perquè, «gràcies a Déu, no era de Barcelona». A Barcelona, no hi volia ni viure. Solia escapar reunions i conferències perquè no se li escapés el tren de Granollers. «Així m'estalvio moltes "llaunes"», somreia sorneguer. Feiner que no es planyia, en presentar els seus estudis en descurava detalls, somiant en el treball següent, i no li deien gaire res els estudis teòrics: També li semblaven una pèrdua de temps. Li passava una mica com la maquinària catalana que s'exhibia a la Fira de Mostres de Barcelona. Eren màquines només polides per fora, i la rugositat al tacte les feia arraconar per d'altres d'estrangeres més polides, però no tan eficients, i més cares.

Intuïtiu i ràpid, veia les coses abans que molts altres, Per exemple, que calia integrar els immigrants «castellans» que ja arribaven nombrosos, barrejant-los amb la població catalana. O que calia parar els peus als urbanitzadors i arquitectes que *li* malmetien el Vallès.

I una consideració com a mestre universitari. Si és cert que és un bon mestre qui ha tingut un bon deixeble, el seu mestratge està garantit. Però, a primera vista, sobta que una persona tan multifacètica (era capaç de recitar un seguit de poesies modernistes, per exemple!), intel·ligent, senzilla i cordial no visqués envoltat d'una corrua d'alumnes. I més tractant-se d'un geògraf de la seva categoria en un país que n'és tan deficitari. És clar que cal atribuir una part de responsabilitat a la societat reflectida pels alumnes. El guany immediat o les influències per situar-se no semblaven garantits per un professor que ignorava, a més de la diplomàcia, la publicitat i el marketing.

Però una altra part s'explica per l'actitud pedagògica del mateix Llobet, més adequada a la formació de deixebles individuals que a la de seguidors massius. El seu mestratge més socràtic que aristotèlic, més formatiu que informatiu (l'odi al memorisme el duia a oblidar la necessitat d'exercitar la memòria en l'aprenentatge) el portava a proposar inconscientment com a model la seva trajectòria autodidàctica, que si menà a terme és a força de ziga-zagues. No comprenia que l'alumne normal necessita uns mètodes ben adaptats i detallats. Descurava la didàctica dels treballs (sentia al·lèrgia a definir els termes que emprava, a sistematitzar fins al detall, a les conclusions: perquè ja es veia, afirmava).

Finalment, havia après sense pedagogia, perquè era molt dotat i no en capia la necessitat. Trobava que si un mapa o un esquema eren de mal entendre, la mateixa dificultat esbandiria els alumnes superficials i estimularia els profunds i apassionats.

Penso que aquesta semblança, que pot semblar dura, Salvador Llobet se la prendria com una prova d'amistat i confiança. Sempre enyorarem tots els que l'hem conegut, el geògraf, el mestre, l'amic.